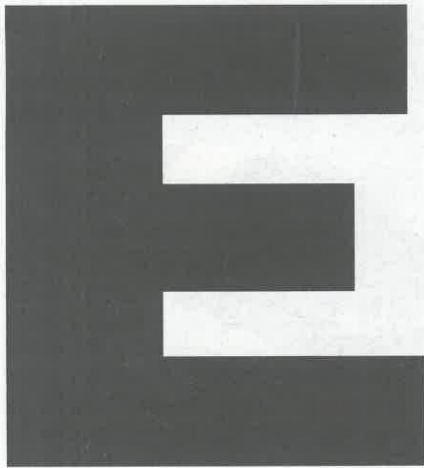

Τι λένε οι ερευνητές για τη Νέα Διασπορά

Του
**ΓΙΑΝΝΗ
ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**

ΕΡΕΥΝΕΣ στο πλαίσιο του Greek Diaspora Project του Κέντρου Σπουδών Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SEESOX) έχουν αναδείξει ενδιαφέρουσες πτυχές του νέου κύματος ελληνικής μετανάστευσης. Μεταξύ άλλων, εξηγούν τους λόγους για τους οποίους η εκροή συνεχίζεται – και ενδέχεται να συνεχιστεί (έστω με αύξηση των αριθμών όσων επιστρέφουν) ακόμα και αν ενισχυθεί η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας–, αποτυπώνουν τις αλλαγές συμπεριφοράς των μεταναστών καθώς προσαρμόζονται στο νέο περιβάλλον και καταγράφουν τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων διασπορικών κοινοτήτων.

Ο Μανώλης Πρατσινάκης, ερευνητής στο Τμήμα Πολιτικών και Διεθνών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, υπότροφος του Ιδρύματος Ωνάση και συνεργάτης στο Κέντρο Σπουδών Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SEESOX), σημειώνει: «Το φαινόμενο της διαφυγής πνευματικού κεφαλαίου από την Ελλάδα δεν είναι άμεσα απότοκο της κρίσης, καθώς οι δομικές του αιτίες προϋπήρχαν αυτής. Η ελληνική οικονομία χαρακτηριζόταν διαχρονικά από περιορισμένη ζήτηση για εξειδικευμένο προσωπικό, τόσο από το δημόσιο αλλά και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και από νεοποτισμό και αναξιοκρατία στις διαδικασίες πρόσληψης. Αυτό, σε συνδυασμό με τις ιεραρχικές δομές λειτουργίας των ελληνικών επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα, αλλά και την έλλειψη ενός θεσμικού και οικονομικού

πλαίσιου που να παρέχει κίνητρα σε νέους επαγγελματίες για την παραγωγή υπηρεσιών "έντασης γνώσης", είχαν ωθήσει αρκετούς νέους Έλληνες πτυχιούχους σε αναζήτηση εργασίας εκτός Ελλάδος ήδη πριν από το 2010. Η Ελλάδα ήταν πριν από την κρίση, και παραμένει ακόμη, μία από τις χώρες με την υψηλότερη ανεργία και ετεροαπασχόληση νέων πτυχιούχων στην Ευρώπη».

Η κρίση, εξηγεί ο κ. Πρατσινάκης, «επέτεινε τη δυναμική και απέδωσε νέα χαρακτηριστικά στο φαινόμενο. Πρώτον, δυσχεραίνοντας περαιτέρω τις προαναφερθείσες συνθήκες, ενέτεινε δραματικά τη μετανάστευση των πτυχιούχων. Δεύτερον, συνετέλεσε στη διαμόρφωση ενός διαφορετικού πλαισίου, μέσα στο οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις για μετανάστευση. Οι πολιτικές λιτότητας και οι κοινωνικοπολιτικές τους συνέπειες αύξησαν όχι μόνο την αποδημία των νέων πτυχιούχων, αλλά και τη μετανάστευση ευρύτερα, καθώς και την αντίληψη γι' αυτήν. Η αποδημία δεν περιγράφεται από τους περισσότερους πτυχιούχους μετανάστες σαν μια τραυματική εμπειρία, όπως έχει καταγραφεί ιστορικά στη συλλογική μνήμη, αλλά σαν μια ευκαιρία να χτίσουν τη ζωή τους με καλύτερους όρους. Οι περισσότεροι μετανάστες δεν φεύγουν από την Ελλάδα για αναζήτηση εργασίας γενικά, καθώς στην πλειονότητά τους δεν είναι άνεργοι την περίοδο πριν μεταναστεύσουν, αλλά αναζητώντας καλύτερες εργασιακές συνθήκες, προοπτικές και εργασιακή σταθερότητα».

Επιπλέον, προσθέτει, «το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον είναι πιο θετικό σε αποφάσεις για μετανάστευση», καθώς η οικογένεια δεν μπορεί να προσφέρει ασφαλή εργασία όπως στο παρελθόν. «Ως αποτέλεσμα, η μετανάστευση, η οποία είναι μια πιο εύκολη απόφαση εντός ΕΕ, πιθανόν να συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, ανεξάρτητα από την πορεία της ελληνικής οικονομίας, πιθανότατα με αύξηση και της παλιννόστησης».

Σε σχέση με την παλιννόστηση ειδικότερα, καταλήγει, «έρευνα στο πλαίσιο του Greek Diaspora Project δείχνει ότι στην παρούσα φάση η μεγάλη πλειονότητα επιθυμεί την παραμονή στο εξωτερικό. Ωστόσο, καταγράφεται τάση αύξησης της επιστροφής τα

τελευταία δύο χρόνια και, σε ό,τι αφορά το απώτερο μέλλον, η συντριπτική πλειονότητα προσβλέπει στην παλιννόστηση».

Νέες συνθήκες

Από την πλευρά του, ο Κώστας Παπαγγελόπουλος, σε έρευνά του που θα δημοσιευτεί προσεχώς από το Greek Diaspora Project, μελετά πώς επηρεάζονται οι αντιλήψεις των Ελλήνων μεταναστών για τη διαφθορά ως αποτέλεσμα της ζωής τους στο εξωτερικό και τι αντίκτυπο έχουν οι αλλαγές στις αντιλήψεις τους στο κοινωνικό τους περιβάλλον στην Ελλάδα. «Η έρευνα βασίστηκε σε 27 αναλυτικές συνεντεύξεις με πρόσφατους Έλληνες μετανάστες στην Ολλανδία, στη Γερμανία και στο Ηνωμένο Βασίλειο», εξηγεί ο κ. Παπαγγελόπουλος. «Τα ευρήματα φανερώνουν μια αλλαγή στις αντιλήψεις για τη διαφθορά για σχεδόν τα 2/3 των συμμετεχόντων, που ωστόσο εκδηλώθηκε με ποικίλους τρόπους. Η αλλαγή προήλθε ως αποτέλεσμα της διαβίωσης σε ένα συγκριτικά πιο ευνομούμενο περιβάλλον, κάτι που αποτυπώνεται κυρίως στη διαφανέστερη λειτουργία των εκεί θεσμών, και σε μικρότερο βαθμό στη σχετική "νομιμοφροσύνη" των τοπικών κοινωνιών. Τα χαρακτηριστικά αυτά οι συμμετέχοντες τα αντιπαρέθεσαν με τους βαριά γραφειοκρατικούς θεσμούς αλλά και τον βαρύνοντα ρόλο των προσωπικών και πολιτικών διασυνδέσεων στην Ελλάδα».

Για αρκετούς συμμετέχοντες, σημειώνει, «η αλλαγή εκδηλώθηκε πιο απτά κατά τις επισκέψεις στους στην Ελλάδα με δύο τρόπους: πρώτον, ως μειωμένη ανοχή απέναντι σε καθημερινές παραβατικές συμπεριφορές, όπως η λαθρεπιβίβαση σε δημόσιες συγκοινωνίες ή η μη έκδοση αποδείξεων· δεύτερον, ως λιγότερο ανεκτική συμπεριφορά απέναντι στην αναποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα».

Η προσπάθεια μετάδοσης των νέων αντιλήψεων στον κοινωνικό τους περίγυρο στην Ελλάδα, ωστόσο, δεν έφερε αποτέλεσμα. Αυτό «φαίνεται να οφείλεται κυρίως σε τέσσερις παράγοντες: στην έλλειψη σχετικών εμπειριών των φίλων και συγγενών τους στο εξωτερικό· σε μια αίσθηση ματαιότητας απέναντι σε κάθε ατομική πρωτοβουλία ενάντια στη διαφθορά που εξέφρασε ο περίγυρος των μεταναστών στην Ελλάδα· στο επιχειρήμα των ίδιων των μεταναστών πως η Ελλάδα και οι χώρες διαμονής τους είναι δύο εντελώς διαφορετικές περιπτώσεις, με τη διαφθορά στην Ελλάδα τόσο εδραιωμένη, που τα περιθώρια αλλαγής είναι ελάχιστα· και στην οικονομική κατάσταση στη χώρα, που ενέτεινε το αίσθημα απαισιοδοξίας».

Οι περισσότεροι Έλληνες που φεύγουν στο εξωτερικό δεν είναι άνεργοι την περίοδο πριν μεταναστεύσουν· αναζητούν καλύτερες συνθήκες ζωής και εργασιακή σταθερότητα.

Φαινόμενο με διάρκεια είναι το μεταναστευτικό κύμα που φούσκωσε με την κρίση, σύμφωνα με τα ευρήματα των ειδικών.

«Η έρευνά μας», καταλήγει ο κ. Παπαγελοπούλου, «αναδεικνύει την ύπαρξη ενός φαύλου κύκλου στην Ελλάδα. Από τη μια, οι συνέπειες της κρίσης, σε συνδυασμό με θεσμούς αναποτελεσματικούς και συχνά διεφθαρμένους, ψαλιδίζουν τα περιθώρια ατομικής και συλλογικής δράσης.

Ταυτόχρονα, η έλλειψη ατομικής ή συλλογικής δράσης διαιωνίζει την υπάρχουσα κατάσταση. Αυτά τα δύο στοιχεία πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη από οποιονδήποτε προτείνει παρεμβάσεις τόσο κατά της

διαφθοράς όσο και για πιο ενεργό συμμετοχή των Ελλήνων της "Νέας Διασποράς" στα κοινά της χώρας.

Τα χαρακτηριστικά όσων μετανάστευσαν στην Αυστραλία εξετάζει, από την πλευρά του, ο κοινωνιολόγος και συνεργάτης του SEESOX Χάρης Θεοτοκάτος σε πρόσφατη εργασία. «Η μετανάστευση προς την Αυστραλία αυξάνεται το 2011 και κορυφώνεται το 2017, με μια μικρή πτώση το 2015», δηλώνει ο κ. Θεοτοκάτος. Μετανάστευσαν τρεις κύριες ομάδες ατόμων: Έλληνες πολίτες, Αυστραλοί πολίτες

γεννημένοι στην Ελλάδα και Αυστραλοί ελληνικής καταγωγής γεννημένοι στην Αυστραλία. Σύμφωνα με στοιχεία της αυστραλιανής μεταναστευτικής υπηρεσίας και της απογραφής πληθυσμού του 2016, υπολογίζεται ότι το 2017 ζούσαν στην Αυστραλία 10.000-11.000 Έλληνες που είχαν φύγει από την Ελλάδα μετά το 2011».

«Μεγάλες δυσκολίες»

Για τα άτομα –λίγο πάνω από 5.000– που την περίοδο 2011-2017 αιτήθηκαν βίζες προσωρινής διαμονής μακράς διάρκειας (πάνω από 12 μήνες), ο ερευνητής σημειώνει ότι «αντιμέτωπισαν μεγάλες δυσκολίες στην αναγνώριση τίτλων σπουδών και επαγγελματικής εμπειρίας και στην κοινωνικο-πολιτισμική προσαρμογή, ενώ βίωσαν συνεχή ανασφάλεια λόγω της προσωρινότητας της παραμονής τους και εξαιτίας αλλαγών στους μεταναστευτικούς κανονισμούς».

Σύμφωνα με την απογραφή του 2016, σημειώνει ο κ. Θεοτοκάτος, το επίπεδο απασχόλησης των μεταναστών που είχαν εγκατασταθεί στην Αυστραλία την περίοδο 2006-2016 ήταν 73,6% (υψηλότερο σε σύγκριση με τους λοιπούς μετανάστες που αφίχθησαν την ίδια περίοδο) και το επίπεδο ανεργίας ήταν 8,9%. Οι Έλληνες μετανάστες είχαν τον ίδιο μέσο όρο εισοδήματος όπως οι λοιποί μετανάστες, αλλά είχαν 50% χαμηλότερη εκπροσώπηση στις ανώτερες εισοδηματικές κλίμακες.

«Τουλάχιστον οι μισοί εξ όσων μετανάστευσαν στην Αυστραλία από την Ελλάδα μετά το 2011 ήταν Αυστραλοί πολίτες», εξηγεί. «Μικρό μόνο ποσοστό εξ αυτών ήταν πανεπιστημιακής μόρφωσης, σε σύγκριση με τους Έλληνες πολίτες μετανάστες. Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, τα ποσοστά των Ελλήνων μεταναστών με τέτοιες σπουδές ξεπερνούν και το 50%. Στην Αυστραλία, το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόνο 23,5%. Η πλειονότητα των νέων Ελλήνων μεταναστών εργάζονται ως τεχνίτες και σε βιοτεχνικά επαγγέλματα, εργάτες και επαγγελματίες. Ένας σημαντικός αριθμός Ελληνο-Αυστραλών έχουν μικροεπιχειρήσεις σε συγκεκριμένους κλάδους, όπως στην εστίαση και στη φιλοξενία, στις κατασκευές και στο λιανικό εμπόριο».

Η αλλαγή αντιλήψεων των Ελλήνων μεταναστών δεν μεταδίδεται στον κοινωνικό τους περίγυρο στην Ελλάδα.